

ДО ПИТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ ДО СОТ

Н.М.Куцмус, аспірантка

*Науковий керівник: Т.О.Зінчук, кандидат економічних наук, доцент
Державний агроекологічний університет, м.Житомир*

У статті аналізуються основні проблеми конкурентоздатності сільськогосподарського виробництва в Житомирській області на перспективу вступу до СОТ.

В статье анализируются основные проблемы конкурентоспособности сельскохозяйственного производства в Житомирской области на перспективу вступления в ВТО.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Членство у Світовій організації торгівлі виступає одним з головних пріоритетів зовнішньої політики України, фактором підсилення конкурентоздатності її економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, забезпечення сприятливого бізнес-клімату. Але в процесі інтеграції до СОТ одними з найважливіших виступають інтереси та проблеми сільського господарства, оскільки ця галузь є пріоритетною для України, проте характеризується суттєвими проблемами.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблематика інтеграції сільського господарства України до СОТ досліджується у працях багатьох вчених, серед яких особливо слід відмітити внесок Зорі С., Галушко В., Осташко Т., Дем'яненко С., Зінчук Т., Бородіної О. та багатьох інших. Але аналіз останніх досліджень свідчить про неоднозначність позиції науковців щодо протікання цього процесу, а тому потребує подальших досліджень у зазначеному напрямі.

Особливої уваги проблеми аграрного сектору в умовах середовища Світової організації торгівлі потребують в регіонах радіоактивного забруднення, до числа яких традиційно належить і Житомирська область. Це пояснюється їх додатковими труднощами у забезпеченні якості продукції, а отже і її конкурентоспроможності, що вимагає проведення системних досліджень у цьому

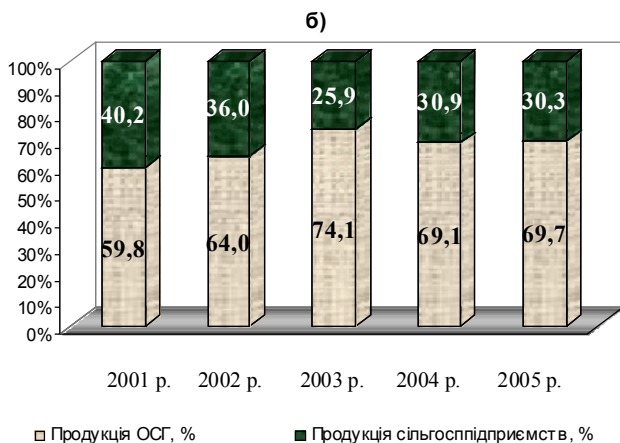
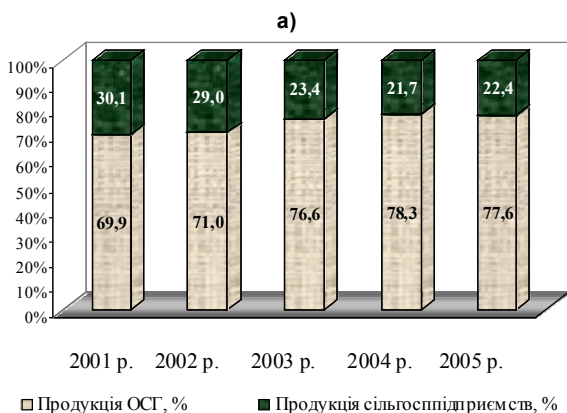
напрямі. З огляду на зазначене, цілями статті є ідентифікація основних проблем забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора Житомирської області в умовах вступу до СОТ, а також перспектив його розвитку на майбутнє, вплив на соціально-економічний стан села.

Результати дослідження. Розвиток та стабілізація ринкових процесів в Україні потребують впевнених кроків у напрямі світової економіки, що забезпечать перебудову принципів внутрішньої політики, перспективи та стимули для економічного та соціального розвитку на майбутнє. Одним з таких кроків є вступ до Світової організації торгівлі, який, за словами президента Європейського руху в Україні Білецького О., виступає як "... механізм покращення конкурентоспроможності держави на світовому ринку" [1]. Процес приєднання до СОТ відбуватиметься особливо гостро саме в аграрному секторі, який, зважаючи на загальні характеристики свого стану та тенденції розвитку, є мало конкурентоспроможним.

Сільське господарство Житомирської області розвивається зі збереженням загальноукраїнських тенденцій, а саме: поступово зростають обсяги виробництва, зменшується частка утилізованих сільгоспугідь, зберігається домінуюча позиція особистих селянських господарств як виробників агропродукції (рис. 1).

Як свідчать дані рисунку, особисті селянські господарства області являються основними виробниками продукції як у галузі тваринництва, так і рослинництва. За даними 2005 р. вони виробляють 73,2% або 1606,0 млн. грн. агропродукції.

У той же час, у 1404 сільськогосподарських підприємствах виробляється 589,4 млн. грн. продукції, що становить лише 85% рівня 2001р. При цьому збитковими є 61% господарств, а середній рівень рентабельності становить 5,9%. Всі ці процеси супроводжуються паралельним зменшенням капіталу агроформувань, оскільки основні засоби сільського господарства оцінюються в 3217,5 млн. грн. або на 1180,5 млн. грн. менше ніж у 2001 р. Крім того, за аналізований період майже вдвічі скоротилася кількість штатних працівників сільгоспідприємств.

*Джерело: розраховано за даними
Головного управління статистики в Житомирській області*

Рис. 1. Частка особистих селянських господарств у виробництві валової продукції а) тваринництва, б) рослинництва у Житомирській області, %

Парадоксальним у цій ситуації виступає співвідношення між обсягами виробництва та часткою використовуваних сільгоспугідь — забезпечуючи виробництво 73,2% продукції, особисті селянські господарства використовують всього 17,5% сільськогосподарських угідь.

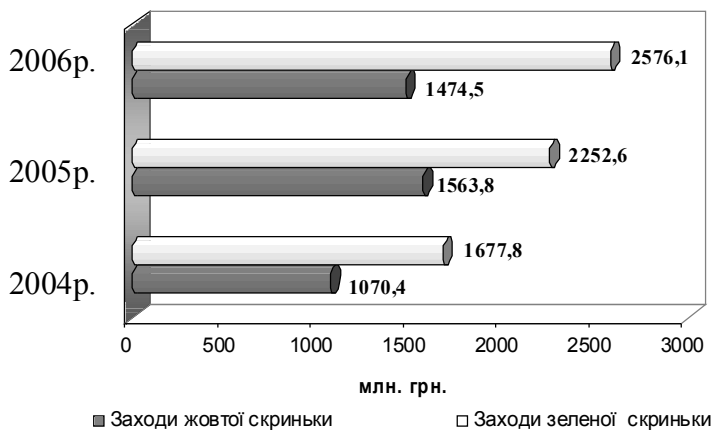
Факт виробництва основної частки продукції сільського господарства саме у особистих селянських господарствах виступає головною детермінантою конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва Житомирської області за умови вступу України до СОТ. Це пояснюється рядом чинників, зокрема: низька технічна та технологічна забезпеченість, переважання ручної праці, недостатнє використання агротехнічних заходів, нерозвиненість кооперативної мережі, зокрема у сфері збуту, мережі фітосанітарного контролю за якістю продукції і т.д. Все це призводить до існування проблем якісного характеру щодо продукції господарств населення.

Окрім переліченого, на заваді підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора Житомирської області, як і України в цілому, стоїть також відсутність у сільгоспвиробників реальної власності на землю. Адже завдяки використанню кредитних ресурсів під заставу землі виробники змогли б переоснастити своє виробництво. Дещо сприяє вирішенню зазначеної проблеми програма здешевлення кредитів комерційних банків (у 2006 р. — 500,0 млн. грн.), яка фінансується з держбюджету. В цілому, досліджуючи питання розподілу бюджетних коштів для підтримки сільського господарства в Україні, варто зауважити, що використання їх переважної більшості зорієнтовано на заходи “зеленої скриньки” (рис. 2). Крім того, зважаючи на процес підготовки вступу України до СОТ, серед заходів “зеленої скриньки” зросла вартість заходів, які зорієнтовані на проведення перевірок загального характеру і перевірки окремих продуктів для виявлення відповідності нормам охорони здоров'я, безпеки, рівня якості та стандартів. Так, наприклад, у 2006 р. на їх фінансування було витрачено 891,3 млн. грн.

Проте, для того щоб сільське господарство було конкурентоспроможним, необхідно відмовитися від дотаційного характеру підтримки [3] — вона повинна бути інвестиційною, сприяти розвитку інфраструктури, доступу агровиробників до ноу-хау, оновленню їх виробничих потужностей і т.д.

Досліджуючи процес інтеграції України до СОТ, зокрема аграрний аспект цього процесу, необхідно відмітити, що проблеми та перспективи сільського господарства безпосередньо впливатимуть на соціально-економічний стан села. Тому, з одного боку,

низька конкурентоспроможність агропродукції посилюватиме економічні проблеми села, а з другого — активізація заходів “зеленої скриньки” поряд з перевагами більш довгострокової перспективи (як-то зростання цін у сільському господарстві) сприятимуть його розвитку та підвищенню якості життя сільського населення.

Джерело: побудовано за даними [2]

Рис. 2. Розподіл видатків Державного бюджету України на Міністерство аграрної політики відповідно до правил СОТ

Враховуючи аспект сільського розвитку, інтеграція до СОТ матиме значний вплив на розвиток сіл Житомирської області, зокрема за рахунок заходів “зеленої скриньки”. В умовах радіаційної забрудненості ряду районів області ці заходи набувають особливої ваги, оскільки сприятимуть розвитку інфраструктури та покращенню умов життя сільського населення. Крім того, заходи зазначеного характеру матимуть також вплив на розвиток сільськогосподарського виробництва в регіоні, зокрема сприятимуть підвищенню якості, а отже, і конкурентоздатності сільгосппродукції завдяки проведенню різносторонніх наукових досліджень в аграрній сфері, зокрема що стосуються не лише якості продукції, а й проблем менеджменту у сільському господарстві, освоєння нових

технологій. Потреба в останніх зумовлена технологічною відсталістю регіонального сільськогосподарського виробництва. Крім того, в умовах радіаційної забрудненості території області корисною була б адаптація передового досвіду вирощування та переробки культур для виробництва біопалива, що може стати основою сільськогосподарського виробництва в забруднених районах, забезпечить використання наявного ресурсного потенціалу з врахуванням екологічних особливостей території.

Зважаючи на домінування у виробництві сільськогосподарської продукції особистих селянських господарств, необхідною є підтримка розвитку обслуговуючої і збутової кооперації, розрахованої на дрібних товаровиробників, створення системи контролю за якістю їх продукції. Це сприятиме зростанню рівня товарності селянських господарств, просуванню їх продукції не лише на локальному ринку, а й на більш віддалених, що забезпечить суттєвий вплив на розвиток аграрних ринкових відносин в регіоні та продовольчу безпеку.

Отже, вступ до СОТ матиме для сільського господарства України як позитиви, так і, зважаючи на низьку конкурентоспроможність агровиробництва, недоліки. Для подолання негативних тенденцій у національному аграрному секторі необхідно забезпечити виконання таких заходів, як підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, впровадження міжнародних стандартів якості, розвиток обслуговуючої та збутової кооперації для дрібних товаровиробників, сприяння розвитку сільської місцевості, розширення експортного потенціалу тощо. Водночас, приєднання до СОТ виступатиме своєрідним “каталізатором” для реалізації перелічених заходів, а отже, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності сільського господарства, що є необхідною передумовою для реалізації цілей національної політики більш віддаленого характеру, зокрема європейська інтеграція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стенограма круглого столу “Вступ України до СОТ: аграрна перспектива” від 7 грудня 2005 року // Аспекти сільського розвитку. – 2006. – №1-2 (7). – С. 9-17.
2. Нів’євський О. Бюджетна підтримка АПК України. // Аспекти сільського розвитку. – 2006. – №1-2 (7). – С. 22-29.
3. Матеріали до другого засідання Спільної парламентсько-урядової комісії з інтеграції України до Світової організації торгівлі, 5 жовтня 2004 року.